

Geen ontmoeting zo confronterend voor een geleerde, als die met de verstandelijk beperkte mens. Het was dan ook in de Arkgemeenschap van Jean Vanier dat filosoof Henk Opdebeeck Levinas pas echt goed begreep. Met een beetje heimwee naar de jezuïtentijd van Ufsia, maar tegelijk enthousiast over de nieuwe kansen die zich aandienen, doceert Henk Opdebeeck aan de stadscampus van de Universiteit Antwerpen.

Lieve Wouters

‘Meer dan ooit verliefd op de katholieke Kerk’

DESTIJDSD woonde professor Opdebeeck geregeld de eucharistie bij in de Sint-Ignatiuskapel. Vandaag zijn de paters van de campus verdwenen en is de kapel op slot. Toch ziet de ethicus vooral de voordelen van de in 2003 eengemaakte pluralistische universiteit. Door de oprichting van fora als UCSIA, dat onderzoek doet vanuit een katholieke achtergrond, en SPES, dat spiritualiteit in een pluralistische context wil bevorderen, is geloof minder een taboe dan pakweg vijf jaar geleden. En laat Henk Opdebeeck nu net medeoprichter en voorzitter zijn van dat SPES-forum. „Ongelooflijk boeiend om met andersdenkenden uit te wisselen over ethische en maatschappelijke thema's vanuit onze verschillende spirituele bronnen.”

– De ervaring in de Arkgemeenschap gooide uw leven ondersteboven.

Mijn echtgenote was directrice van de Arkgemeenschap in Boechout, toen we besloten een sabbatjaar te nemen in een gemeenschap van Jean Vanier in Frankrijk. Als taak kreeg ik werk in een wijngaard toebedeeld. Samen met mensen met een mentale handicap de handen uit de mouwen steken, een overrompelende ervaring voor een academicus. Aan mijn bureau had ik alles perfect onder controle. In die ontmoeting voelde ik me totaal overgeleverd aan de andere, bijna als een gijzelaar. „Hij is het die mij tot leven wekt”, zegt Jean Vanier dan. Ik had enkele maanden nodig om dat te begrijpen en de schok te verwerken.

– Je wordt maar mens in de ontmoeting met de ander, zei Levinas, grote filosoof van vorige eeuw.

Eigenlijk begreep ik hem toen pas. Ik herinner me levendig hoe tijdens de aanbidding van het heilig sacrament – een vorm van bidden die ik ontdekte bij de Ark en die me het belang liet ontdekken van eucharistie en priesterschap – een dia van een mentaal gehandicapte werd geprojecteerd achter de monstrans. Daar ging een rake oproep van uit om Christus te le-

Henk Opdebeeck © Wim Hendrix

ren zien in de concrete mens.

Het komt erop neer te aanvaarden dat diegene die voor mij staat, fundamenteel anders is dan ik. Hoe wil je met die andere omgaan? Stel ik me op als de man van het grote gelijk, of kijk ik hem liefdevol in de ogen zoals het van Jezus beschreven staat in het evangelie? De ander in zijn eigenheid respecteren en jezelf erdoor laten bevragen, daar gaat het om. Als vader mag ik dat dagelijks oefenen met mijn kinderen, als prof met mijn collega's en studenten. Maar je kunt de lijn nog verder doortrekken. Hoe ga ik als westerling om met vreemdelingen? Hoe als gelovige met mensen van een andere overtuiging?

– Samen met uw echtgenote stichtte u een nieuwe Arkgemeenschap in Brugge.

We verhuisden ervoor naar Damme. Een half jaar lang zette ik

me ervoor in, terwijl ik halftijds doceerde. Daarna trok ik me terug uit het dagelijkse engagement, maar de vlam blijft branden. Mijn echtgenote begeleidt de opvoeders nog steeds op vrijwillige basis. We wonen er in de buurt en we springen geregeld eens binnen voor het ochtendgebed. Ik probeer de spiritualiteit van de Ark ook in de academische wereld te beleven.

– Leidt filosofie naar God?

In de middeleeuwen werd filosofie de 'dienstmaagd van de theologie' genoemd. Na vijftien jaar beroepservaring herontdek ik in de filosofie geregeld dingen die me kostbaar zijn in het geloof, of zie ik ze erin bevestigd. Er is geen spanning tussen filosofie en geloof, wel een duidelijk onderscheid. In de filosofie wil het verstand tot inzicht komen. Er zijn heel wat agnosten onder de filosofen. Merkwaardig genoeg kunnen zij vaak

niet zwijgen over God. Dat blijft hen bevragen. Filosofen zijn zoekers. Velen zeggen jaloers te zijn op wie kan geloven. „Geloven is de moed om te aanvaarden dat je aanvaard bent”, zei de Duitse Amerikaanse theoloog Paul Tillich. En die moed is dan weer een geschenk. Je moet er natuurlijk voor open staan.

– Hoe was dat voor u zelf?

Bij mij was het geloof er al vóór de filosofie. Mijn vader vond filosofie overigens geen interessante studiekeuze wat beroepsmogelijkheden betreft. Het werd dus eerst economie. Tijdens mijn studentenjaren in Gent was ik lid van de Gemeenschappen van Christelijk Leven en raakte ik geboeid door de ignatiaanse spiritualiteit. Ik herinner me nog een sessie met Piet Van Bremen over het thema *Als brood dat wordt gebroken*. Alweer de eucharistie... Als economiestudent trof me dat het geloof niet los stond van maatschappelijke thema's als verdeling van goederen en rechtvaardigheid. Vandaag vind ik ook inspiratie bij Benedictus en de trappisten, bij de Woestijnvaders bij wie ik veel terugvind van andere godsdiensten

en bij Thomas a Kempis en zijn *Navolging van Christus*.

– Bijna negen jaar geleden nam u met collega's uit Gent en Leuven het initiatief voor wat nu het SPES-forum is. Wat was de bedoeling?

Toen heette het nog Studiegroep Personalisme in Economie en Samenleving. Het forum werd al gauw herdoopt tot Spiritualiteit in Economie en Samenleving, maar het blijft hetzelfde letterwoord, dat overigens 'hoop' betekent in het Latijn. Bedoeling is het actieve pluralisme een plaats te geven aan de universiteit en spiritualiteit in de samenleving te bevorderen. We houden lezingen om het bredere publiek te bereiken met actuele thema's, vertrekkend vanuit de spiritualiteit van verschillende overtuigingen.

Toen was 'spiritualiteit' nog een frisse term. Ik merk dat vandaag zowat alles 'zen' wordt. SPES doet niet mee aan die eenheidsworst. Vanuit onze eigen tradities – christelijk, joods, vrijzinnig of nog anders – hebben we ieder een heel eigen spiritualiteit. Van daaruit in gesprek treden is tegelijk een uitnodiging om zich te laven aan de eigen bronnen. Het doet deugd om telkens opnieuw naar mijn eigen wortels terug te keren en me scherper bewust te worden van de kern van mijn geloof. Het is als diep in- en uitademen.

Zelf was ik nog nooit zo verliefd op de katholieke Kerk in haar volle betekenis, als sinds ik beroepsmatig kans heb om met andersdenkenden om te gaan. Je puurt steeds verder uit waar het om gaat, ontoed de boodschap van alle balast om het gezamenlijke zoekproces naar diepgang niet met vooroordelen op te zadelen. Het is een delicaat gesprek dat we willen voeren op een liefdevolle manier en met veel respect.

– Zijn vrijzinnigen wel happig om aan dat gesprek deel te nemen?

Het valt me op dat vrijzinnigen op een bepaald moment in het gesprek vaak heel uitdrukkelijk stellen dat ze als mens evenzeer zoeken naar zin en spiritualiteit als gelovigen, en ze wensen dat gelovigen dat erkennen. Velen doen bijvoorbeeld ook aan meditatie. Als we elkaar aanmoedigen in het wezenlijke, dan is dialoog mogelijk. Dat is mijn overtuiging.